

Strategisk Næringsplan for Dalane 2010 – 2021

Dalanerådet februar 2010

Strategisk Næringsplan for Dalane 2010 – 2021

Innhold:	Side:
1. Hvorfor ny SNP	2
2. Visjon	2
3. Hovedmål	3
4. Bakgrunn – status og utfordringer	3
4.1: Topografi, hvor bor vi?	4
4.2: Befolkningsutvikling	4
4.3: Befolkningsstruktur	5
4.4: Infrastruktur	6
4.5: Næringsliv	7
4.6: Interkommunalt samarbeid	9
4.7: Kompetanse	9
4.8: Livskvalitet	10
5. Satsingsområder – strategier og tiltak	
5.1: Infrastruktur	10
5.2: Kompetanse	15
5.3: Livskvalitet – rekruttering	17
5.4: Nyskaping	20
5.5: Energi	25
5.6: Mat, landbruk og fiskeri	27
5.7: Reiseliv	31
5.8: Profilerings	36
6. Deltakere i faggrupper	39
7. Deltakere i styringsgruppa	40

1.Hvorfor ny strategisk næringsplan (SNP)

Dalane trenger ungdom og unge voksne. Dalanerådet og Nærings sjefen i Dalane ønsket derfor at prosessen fram til ny strategisk næringsplan skulle bli en arena for regionens nåværende og kommende unge ledere og bidragsyttere. Bedrifter, organisasjoner, partier og offentlige aktører ble utfordret til å la seg representere av personer under 35 år, og veldig mange tok imot den utfordringen. Når tiltakene i næringsplanen skal gjennomføres, vil en fortsette satsingen med å slippe til – og dyrke fram – de unge lederne.

Ca. 130 dalbuer har deltatt i faggruppene som har arbeidet fram innholdet i SNP for Dalane. Styringsgruppa har bestått av de fire ordførerne i Dalane, IPark Rogaland, Rogaland Fylkeskommune, Opplæringskontoret i Dalane, næringsforeningene i Lund, Bjerkreim og Sokndal, Egersund Sea Service og Dalane Næringsforening.

I tillegg til faggruppenes og styringsgruppas møter, har det vært arrangert en åpnings- og en avslutningskonferanse. Faggruppenes sekretærer er hentet fra de ulike organisasjoner og selskap som arbeider med næringsutvikling i regionen. Nærings sjefens kontor i Dalane har hatt det administrative ansvaret for planarbeidet. Selve plandokumentet er skrevet og redigert av rådgiver Valentin Svelland og nærings sjef Inger Christensen.

Faggruppenes samlede rapporter er lagt ut på www.dalane.no.

SNP for Dalane var på høring i kommunene i regionen høsten 2009. Planen ble endelig behandlet i Dalanerådets møte 1.februar 2010.

2.Visjon: Finne sammen!

I Dalane er det behov for å finne sammen og bygge nettverk på en rekke områder. Bedriftene i regionen vil tjene på å delta mer aktivt i hverandres virksomheter: som styremedlemmer, samarbeids- og samtalepartnere, leverandører og i arbeidet med å heve kompetansen hos medarbeidere og i ledelsen. Deltakelse i nettverk er også viktig for å få fram nye ideer og reise kapital til nye prosjekter. Visjonen ligger til grunn for mange av strategiene i planen: Næringslivet oppfordres til å finne sammen i en sterk, regional næringsforening. Alle som arbeider med næringsutvikling og kompetanse/utdanning bør finne sammen, slik at nyetablere og næringslivet for øvrig kan forholde seg til "ei dør inn". Reiselivsnæringen må samle krefter og markedsføre seg sammen mot prioriterte grupper. Det foreslås felles kompetanseforum og felles markedsføring.

3.Hovedmål:

- Dalane skal være en attraktiv region med en netto befolkningsvekst over landsgjennomsnittet
- I Dalane skal antallet nystartede bedrifter være 10% høyere enn det antall som legges ned.
- Dalanes utdanningsnivå skal opp til gjennomsnittet i Rogaland
- Dalane skal være en framtidsrettet energiregion som innen 2021 skal være nettoeksportør av miljøvennlig og fornybar energi.
- Flere gjester til Dalane gjennom en koordinert reiselivssatsing med fokus på kvalitet, opplevelser og lønnsomhet
- Dalane skal ha en infrastruktur som vil være et fortrinn når bedrifter og familier skal vurdere hvor de vil etablere seg.
- Verdiskapningen og mangfoldet i havbruk, fiskeri og landbruk i regionen skal økes – basert på en bærekraftig utvikling.
- Dalane skal styrke sin regionale identitet, sitt omdømme og sin tilflytning gjennom aktiviteter som gjør innbyggerne stolte av sin tilhørighet.
- Dalane skal markedsføres under en omforent merkevare, - Dalane!

4.Dalaneregionen – status og utfordringer

Dalane er en region med ca 22 900 innbyggere fordelt på kommunene Eigersund (14 000), Bjerkreim (2500), Lund (3100) og Sokndal (3300). Regionsenter er Eigersund By, kommunesentrene Vikeså, Moi og Hauge i Dalane.

Dalane er en region med variert næringsgrunnlag. Tradisjonell industri som bergverk, fiskeri, mekanisk og elektronisk industri står fortsatt sterkt i regionen. Næringslivet i regionen har etterspurt fagfolk som kan jobbe i industrien, og det er derfor flere personer med utdanning på videregående skoles nivå (fagbrev)- i Dalane enn i fylket og landet for øvrig. Andelen personer med høyere utdanning her er vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet.

Dalane har hatt lavere befolkningsvekst enn kommunene lenger nord i Rogaland. Statistisk Sentralbyrå offentliggjorde nylig sine framskrivning av folketallet i Norge fram til 2030. I scenariet kalt MMM – dvs. middels innflytting/utflytting og fødsler/dødsfall har Dalane en vekst godt under landsgjennomsnittet, og svært langt under rogalandsgjennomsnittet.

(Dalane 15,2%, Rogaland 30,1% og Norge 20% vekst innen 2030). Ifølge SSBs beregninger vil Dalanes andel av Rogaland synke fra ca 7,2% i dag til 4,7% i 2030. Hovedmålet i SNP om at regionen skal ha en vekst over landsgjennomsnittet er med andre ord et svært ambisiøst mål.

Det er en positiv tendens at de "unge voksne" finner tilbake til Eigersund og Bjerkreim etter endt utdanning, mens dette ikke i samme grad er situasjonen i Lund og Sokndal. Denne gruppa er den viktigste målgruppa for SNP.

4.1: Dalane i utstrekning – hvor bor vi?

Dalane er 1589,2 km² stort, og hadde pr. 2008 22 906 innbyggere – her er det med andre ord god plass. Geologien i området som er unik i europeisk sammenheng, og er grunnlaget for at Dalane både har vært og er en sterk bergverks- og steinregion. Geologien har påvirket bosetting og næringsgrunnlag, og er årsak til at landbruket har tøffere forhold her enn på det mer fruktbare Jæren.

Eigersund By er regionsenter med viktige servicefunksjoner og handelstibud. Politi, ligningskontor, toll, vinmonopol, distriktsmedisinsk senter og videregående skole er noen stikkord. Eigersund har de siste årene også styrket seg som handelssenter. Et bredt utvalg butikker og flere spisesteder gir tilbud både til egen befolkning og til tilreisende. Næringslivet sammen med Eigersund kommune har gått sammen om å opprette Eigersund Byutvikling som på ulikt vis bidrar til å styrke og videreutvikle regionsenteret.

På tettstedene Hauge i Dalane, Vikeså og Moi er det pågående prosesser for å gjøre sentrum levende og attraktivt. Kommunene og næringslivet samarbeider om dette.

Sentraliseringen internt i eget fylke rammer også Dalane. Mange offentlige institusjoner er helt eller delvis flyttet nordover, og det er en pågående kamp for å beholde det tjenestetilbudet en har. Arbeidet med å sikre at bedrifter og offentlige institusjoner blir i regionen, er derfor et kontinuerlig arbeid som både kommunene og næringslivet må følge opp.

4.2: Befolkningsutvikling

Dalane har samlet sett hatt svak vekst i befolkningen. De siste 10 årene har regionen samlet sett vokst med 3,1%. Eigersund har hatt den største veksten med 5,9%. Til sammenligning har Stavanger i samme periode vokst med 13%, Sandnes med 26%, Hå med 23% og Gjesdal med 25%. Norges befolkning har vokst med ca 7,3% i samme tidsrom. Dalane har med andre ord hatt en svakere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet, og en vesentlig svakere vekst enn våre nærmeste nabokommuner i Rogaland. Samtidig er det viktig å understreke at mange kommuner og regioner i Norge har hatt nedgang i folketallet i samme tidsrom.

SNP har satt seg som mål at Dalane skal ha en netto befolkningsvekst over landsgjennomsnittet. Det er ikke et mål å vokse i samme fart som enkelte kommuner på Nord-Jæren, samtidig som det er viktig å unngå en situasjon der befolkningen gradvis tappes for kompetanse. Den største utfordringen er å få til en sunn vekst i hele regionen.

4.3: Befolkningsstruktur

Tallene for befolknings sammensetningen i Dalane har endret seg fra 2007 til 2008. Tallene for Sokndal for 2008 viser et kvinneoverskudd i kommunen, mens det har vært et tydelig underskudd av kvinner i den aldersgruppa som måles (20-39 år) tidligere. For Eigersund har endringen gått den andre veien – fra 2007 til 2008 har kvinneunderskuddet økt fra 102 menn pr. 100 kvinner i 2007 til 110 pr. 100 i 2008. Forklaringene på svingninger et enkelt år kan være flere. I SNP er det den langsiktige tendens som ligger til grunn for valg og vurderinger.

Tendensen er at regionen som helhet har kvinneunderskudd, og at dette særlig er tydelig i utkantene av regionen. Arbeidsplasser tilpasset kvinners ønsker og utdanning er en utfordring. Dalane har tradisjonelt ikke vært av de regionene som har ropt høyest etter offentlige arbeidsplasser. SNP foreslår nå at en revurderer denne strategien, og setter i gang et arbeid med formål å etablere arbeidsplasser spesielt rettet mot kvinner, og at en i den forbindelse starter et systematisk arbeid for å få flere offentlige arbeidsplasser lagt hit. 48% av norske kvinner arbeider i offentlig sektor, mens bare 19% av mennene gjør det. Det må også gjøres vurderinger av hvilke andre forhold (bolig, fritids- og kulturtilbud, kafeer osv.) som har betydning når kvinner velger å bosette seg.

Andelen barn i befolkningen er omtrent lik i Dalane som i Rogaland for øvrig, noe som betyr at vår region ligger litt over landsgjennomsnittet. Bjerkreim har flest unge, hele 27,5% av befolkningen i kommunen er under 17 år. (Norge 23%, Rogaland 25,4%). Eigersund er den kommunen i Dalane med færrest av de eldste eldre, 4,3% av befolkningen der er over 80 år, mot 3,8 i Rogaland. De øvrige kommunene i regionen har flere av de eldste eldre enn gjennomsnittet – i Sokndal er hele 6,5% av befolkningen over 80 år. Dalane har færre innvandrere enn både fylket og landet i gjennomsnitt. Dette gjelder både vestlige og ikke-vestlige innvandrere.

Gode fødselstall, til tross for nedgang i andelen kvinner i alderen 20-39, en økende andel i befolkningen i kategorien "eldste eldre" – og liten innvandring, er kortversjonen av befolkningsstrukturen i Dalane pr. utgangen av 2008.

4.4: Infrastruktur og fysisk tilrettelegging

Dalane trenger opprusting av veinettet, bedre og sikrere jernbaneforbindelse særlig til Stavanger, og en fortsatt stamnetthavn-status for Eigersund Havn. Regionen må utvide sitt samarbeid om arealplanlegging, både for næringsarealer og arealer til tomter. Det er en

spesiell utfordring å legge til rette for at unge voksne mellom 20 og 40 kan etablere seg med egen bolig regionen, også hvis de har jobb lenger nord i fylket.

4.4.1: Veier

Flaskehalsen på E39, Sokndals tilknytning til stamveien, mindre trafikk gjennom Egersund sentrum og ny bru til Eigerøy er noen stikkord for behovet for satsing på vei i Dalane. Regionen har lenge vært i skyggen av viktige satsinger på Nord-Jæren, Rogfast og Ryfast. Det er avgjørende for en videre utvikling av næringslivet i Dalane at veinettet både internt i regionen og på stamveiene både nord- og sørover utbedres. Utfordringene har tidligere vært knyttet til regionens egne prioriteringer – en har ikke klart å bli enige. Med Transportplanen for Dalane (TFD) som nettopp er oppdatert, er situasjonen en helt annen. Regionen står samlet bak prosjektene som skal prioriteres. En har også blitt enig om å satse på bompenger som egenfinansiering. Hovedutfordringen nå er å sikre at det også ytes bidrag som monner fra statlige og fylkeskommunale myndigheter.

4.4.2: Jernbane

Nye trase gjennom Drangsdalen er fortsatt ikke tatt inn i Nasjonal Transportplan (NTP), og er en hovedutfordring i Dalane. SNP for Dalane har satt ny trase i Drangsdalen opp som første prioritet i sitt handlingsprogram. Ny trase her vil gi en vesentlig kortere og sikrere reisetid mellom Dalane og Kristiansand, og vil også få betydning for kommunikasjonen internt i regionen, ettersom reisetida mellom Moi og Egersund reduseres kraftig.

Hypigere og raskere jernbanetransport mellom Egersund og Stavanger er en annen viktig utfordring. Høyt på ønskelista står dobbeltspor hele veien, på veien dit må utbyggingen av doble spor ved flere passeringpunkter økes. SNP foreslår at planlegging av dobbeltspor mellom Stavanger og Egersund utredes og planlegges i kommende NTP-periode. Det bør og legges allerede nå inn i planverket at en på sikt kan få jernbanespor helt ned til Egersund Havn, noe som vil styrke havnas muligheter til å bli en reell avlastningshavn for Risavika.

4.4.3: Havnene

Fiskerihavnene i Sokndal og Egersund preges begge av at det er færre anløp av fiskebåter enn tidligere. At Fjord Line flyttet sine anløp fra Egersund til Risavika gjorde at Dalane ikke lenger har fergeforbindelse direkte til kontinentet. Den store satsingen på Risavika Havn lenger nord, er en utfordring en må finne svar på i vår region. Ny havne- og farvannsløp gjør det nødvendig at en i administrasjon og utvikling av havnene tilpasser seg markedsmessig. Det er viktig at næringslivet deltar aktivt i utviklingsprosesser i havnene. Det er også reist spørsmål ved om organiseringen av havnene i Sør-Rogaland er optimal, eller om en bør vurdere mulighetene for å etablere større enheter. Et samarbeid mellom Sokndal, Hå og Egersund er aktuelt på kort sikt, men det er også aktuelt å gjennomføre utredninger og

samtaler for å se om det er mulig å etablere et forpliktende havnesamarbeid for hele Sør-Rogaland fra Stavanger til Sokndal.

4.4.4: Bredbånd og mobildekning

Dalane nærmer seg 100% bredbåndsdekning. Det er fortsatt noen få hvite flekker på kartet. Disse er kartlagt, og det arbeides aktivt for å få bredbånd også her. Det er fortsatt ulikheter i regionen når det gjelder prisen på bredbånd. Mobildekningen er ikke tilfredsstillende, noe som er en usikkerhetsfaktor både for næringsdrivende spesielt i transportbransjen, fastboende, turister og helsepersonell.

4.4.5: Nærings- og boligarealer

Kommunene i Dalane arbeider målbevisst for å legge til rette nye næringsarealer. Det er planlagt et stort næringsområde ved E39, der både Bjerkreim og Eigersund kommuner er berørt. Utbygging av tilfredsstillende avkjøringsveier fra stamveien må på plass før dette området kan bli realisert. Her vil tilknytning til havn – og på sikt jernbane – kunne bidra til at viktig industri og næringsvirksomhet lokaliseres i Dalane framfor på Forus. I Lund er det i gang en viktig utbygging av næringsarealer på Ualand. Det er planlagt en ny godsterminal, og det vil komme nye næringsetableringer på et sentralt plassert område like ved både stamveien E39 og jernbanestasjonen på Ualand. Godsterminalen på Ualand kan på sikt blir et viktig moment når en skal få i gang godsfrakt med tog til og fra Dalane.

Boligbygging er en annen viktig faktor når målene om økning i befolkning skal nås. SNP vil understreke viktigheten av å plassere boligfeltene i nærheten av kollektiv trafikk, slik at det i større grad enn i dag skal kunne gå an å bo i Dalane, men ikke nødvendigvis jobbe her. Det er relativt sett liten ut- og innpendling av denne regionen – til tross for at det er et stort arbeids og boligmarked på Nord-Jæren.

4.5: Næringsliv

Dalane har et variert næringsliv der bedriftene og bransjene utfyller hverandre på en god måte. Tradisjonelt er det næringer basert på regionens ressursgrunnlag som står sterkt: fiskeri, redskaper for fiskeri og havbruk, bergverk, slakteri. Det er også gjennom årene bygd opp en betydelig mekanisk industri, treindustrien er solid representert i regionen, det samme gjelder maritim elektronikk og en rekke handelsbedrifter. I denne planen er det pekt på at det er et ikke-utnyttet potensiale i å få bedriftene til å samhandle og utvikle hverandre bedre.

NHO engasjerer hvert år Telemarksforskning til å gjennomføre det s.k. NM i næringsutvikling. Det lages rangeringer både for regioner og for enkeltkommuner Dalane har tradisjonelt hevdet seg godt i dette mesterskapet, og fikk sin til nå høyeste plassering i 2009 med en andreplass bak Stavangerregionen. Det er særlig på lønnsomhet og vekst i

eksisterende bedrifter Dalane scorer høyt, men en ligger også helt i fremste rekke nasjonalt når det gjelder nyetableringer. Bjerkreim er den av kommunene i regionen som ligger høyest.

4.5.1: Industri

Aker Solutions i Eigersund, Titania i Sokndal, NorDan både i Lund og Eigersund, fiskeribedriftene rundt Egersund Havn og Covent i Bjerkreim er alle sentrale bedrifter i Dalane. Dette er hjørnesteinsbedrifter som hver på sitt område er av stor betydning for lokalsamfunnene de er lokalisert i. Det er en utfordring for regionen og enkeltkommuner å få flere bein å stå på, slik at avhengigheten av store enkeltbedrifter blir mindre, samtidig sin en må sørge for å legge forholdene til rette slik at de store hjørnesteinsbedriftene kan leve og videreutvikle seg i regionen. Viktige deler av næringslivet i Dalane er også i 2010 noe preget av usikkerhet – en er selvsagt berørt av internasjonale konjunkturer og svingninger, selv om det kan se ut som om nedgangstider og finanskrise ikke har slått så hardt ut i vår region som en del andre steder. Situasjonen de siste årene har vært at det var vanskelig å få tak i fagfolk med riktig kompetanse. Dette vil komme tilbake som en utfordring for mange av de store bedriftene.

4.5.2: Primærnæringene

Fiskeriene opplever store endringer, noe som også merkes godt i Dalane. Omstruktureringer av flåten, reduserte kvoter og betydelig konkurranse om råstoffet – spesielt fra Danmark – er med på å prege bildet. I landbruket er det utfordringer knyttet til en pågående reduksjon i antall primærprodusenter. Landbruksnæringen har også satt rekruttering til bondeyrket på dagsorden.

4.5.3: Tjenester/handel.

Egersund By er et livskraftig og moderne regionsenter, men også på de andre tettstedene i regionen etableres det butikker og ulike tilbud om service og tjenester. Det diskuteres lokalisering – skal en samle seg om færre sentra, eller er det en god ting at tilbudene ligger litt spredt. På Moi har en nå aktivitet på begge sider av E39, og det tidligere enerådende sentrum opplever noen tilbakeslag. I Bjerkreim diskuteres det hvordan Vikeså kan utvikles til et moderne sentrum, og i Sokndal arbeider en med kommunesenteret Hauge i Dalane etter prinsippene om lokal byggeskikk i CittaSlow-kommuner. Egersund merker noen av de samme utfordringer som andre byer i landet har hatt etter at Amfi Eikunda er etablert som et stort innendørs kjøpesenter i utkanten av det tradisjonelle sentrum. Samlet sett vurderes likevel Amfi Eikunda som et viktig og positivt bidrag til utviklingen av Egersund Sentrum.

Reiselivsnæringen i Dalane består av noen få relativt store aktører, og mange små. Det er en utfordring å få samordnet tilbud om f.eks overnatting så godt at det er interessant for fergeselskap og turoperatører å selge turer hit. Næringen er organisert i et felles

destinasjonsselskap Reisemål Syd Vest, men det er fortsatt et stort behov for å koordinere og samkjøre den private og offentlige reiselivssatsingen bedre.

4.5.4: Offentlig sektor

Dalane har en stor videregående skole, en del statlige arbeidsplasser (fiskeridirektorat, mattilsyn, trafikkstasjon osv.) i tillegg til de vanlige kommunale tjenestene. I Eigersund er det et stort antall arbeidsplasser knyttet til de tidligere beboerne på HVPU-institusjonen Slettebø om ble lagt ned da denne omsorgen ble omorganisert. Mange av beboerne på den daværende sentralinstitusjonen ble boende i kommunen, og Eigersund får et utvidet tilskudd fra staten for å gi disse et tilbud. Dalane distriktsmedisinske senter er en spennende nyskaping, der Dalane er i helt i spiss når det gjelder helsedepartementets varslede samhandlingsreform for offentlige helsetjenester.

Kommunene i regionen merker alle at det er endrede økonomiske betingelser etter finanskrisa, men har også utfordringer som følge av sykehusenes utskrivingspraksis, mange brukere i skole og helsevesen som krever ekstra ressurser – og en stor pågang fra private aktører (bedrifter og enkeltpersoner) som etterspør tjenester fra byggesaks kontor og andre tekniske tjenester. Den kommende samhandlingsreformen for offentlige helsetjenester vil kunne få betydning for hvordan kommunene vil organisere arbeidet sitt på dette fagfeltet.

4.6: Interkommunalt samarbeid

Dalanekommunene har et utstrakt interkommunalt samarbeid. Kommunesammenslåing har nylig kommet på den politiske dagsorden, og Dalanerådet har tatt initiativ til å få utredet konsekvenser og muligheter ved en sammenslåing av kommunene. I følge Kommunal- og regionaldepartementets database for interkommunalt samarbeid deltar Bjerkreim i 23 interkommunale samarbeidsrelasjoner, Sokndal i 25, Eigersund i 26 og Lund i 31.

4.7: Kompetanse

Dalane videregående skole er regionens største kompetansesenter med 100 ansatte og 700 elever. Det er tilbys sju ulike utdanningsprogram ved skolen, i tillegg til at en har en avdeling for tilrettelagt opplæring. Skolen har et utstrakt samarbeid med kommunene og næringslivet og har bl.a vært helt i føringen nasjonalt når det gjelder satsing på ungdomsbedrifter. Det er en årlig utfordring å sikre et studietilbud som både tar hensyn til næringslivets behov og til fylkeskommunens krav om et tilstrekkelig antall søkere pr. linje. Det er vanskelig å få gjennomslag for at elever lenger nord i fylket kan pendle sørover til spesielle linjer, mens det er et helt dagligdags fenomen at elever fra Dalane tar toget nordover til idretts- eller musikklinjer.

4.7.1: Høyere utdanning

I Dalane er det færre personer med høyere utdanning enn i landet for øvrig. Det er en målsetning å komme opp på samme nivå som gjennomsnittet i Rogaland, kanskje er planperioden fram til 2021 for kort til at det kan nås allerede da. Her er det også relativt store forskjeller kommunene imellom i Dalane, og det kan være aktuelt med ulike tiltak i ulike deler av regionen. Dalane studiesenter er etablert for å få samkjørt regionens satsing på høyere utdanning. Regionen har gode erfaringer med å tilby desentralisert høyere utdanning på deltid. Målgruppen for denne satsingen vil være voksne som er etablert med familie og jobb, og som ikke har anledning til å reise bort for å studere på heltid.

Det er viktig å få tilbud om utdanningsløp som både offentlig og privat sektor har behov for. Sykepleie, førskolelærere allmennlærer, ingeniører, bedriftsrettede fag og en rekke fagskoler er tilbud som etterspørres i Dalane.. Studiesenteret skal også være en serviceinstitusjon overfor næringslivet, og tilby kurs og utdanningsløp etter bestilling fra bedriften

4.8: Livskvalitet

Livskvalitet handler om en indre følelse av trygghet, mestring og personlig utvikling. Tilgang til gode kulturtilbud, naturopplevelser, samhold og sosiale vilkår er med og øker den enkeltes livskvalitet. Dalane er en region med en unik geologi, med korte avstander mellom sjø og fjell, et rikt kulturliv og et bredt utvalg av lag og foreninger. Det er lite kriminalitet, og det koster mindre å bo og leve her enn lenger nord i fylket. Det er etablert en lang rekke samlende arrangementer i regionen. Bjerkreimsmarken, Julebyen, Visefestivalen, Dalane Kulturfestival og de årlige "dagene" rundt om i kommunene er noen stikkord.

Det er utfordringer knyttet til "foreningssyndromet" – kanskje er det for vanskelig for innflyttere å finne seg til rette. Det er vanskelig reise i regionen hvis en ønsker å benytte kollektiv transport, og for lite å tilbud til de "unge voksne" på fritida. Kommuneøkonomien vil være viktig – kanskje avgjørende – for at det kan opprettholdes og videreutvikles gode kultur- og fritidstilbud i Dalane.

5.Satsingsområder

Resten av plandokumentet er en gjennomgang av langsiktige veivalg (strategier) og tiltak som i all hovedsak er satt opp for kommende to-årsperiode. Utgangspunktet for forslagene er faggruppens innspill, gjennomgang ved næringsssjefens kontor og diskusjoner i styringsgruppa. Styringsgruppa godkjente det dokumentet som sendes på høring i sitt møte 18.mai 2009.

Det er stort sett satt opp ansvarlige for hver strategi, ikke på hvert enkelt tiltak. Ansvarlig i denne sammenheng betyr å skulle sørge for at det settes i gang arbeid med tiltakene. Prosjektledelse for de tiltakene det arbeides med, vil derfor kunne være andre enn den /de som er satt opp med ansvar for oppstart. Det er utarbeidet et handlingsprogram for perioden 2009 – 2012 der det er tydeligere hvem som skal ha ansvar for de ulike tiltakene, samt hvordan de skal finansieres.

5.1: Infrastruktur og fysisk tilrettelegging

På åpningskonferansen for SNP Dalane ble infrastruktur rangert som det viktigste for å fremme positiv næringsutvikling i Dalane. Det er nylig utarbeidet en ny transportplan for Dalane, og det vil være av avgjørende betydning også for næringssettingsingen at tiltakene i denne planen gjennomføres. Mange av tiltakene som gjelder en helt nødvendig veibygging, skal gjennomføres ved hjelp av bompenger. Det er viktig å understreke at finansiering av en offensiv transportsatsing ikke automatisk er på plass selv om en har godkjent bompengefinansiering i dalanekommunene og Rogaland Fylkesting. Saken må gjennom behandling administrativt i Statens Vegvesen og politisk i Stortinget. Det er også nødvendig med et aktivt og tålmodig arbeid fra regionens side for å sikre at det settes av de nødvendige midler fra stat og fylkeskommune.

Det er flere havner i Dalane, fordelt på to havnedistrikt. I Sokndal er det noe fiskeri i tillegg til fritidsflåte. Egersund Havn er en sentral fiskerihavn, har vært internasjonal fergehavn og er oppført som stamnetthavn i forslaget til Nasjonal Transportplan. (Behandles i Stortinget i juni 09.) Det er viktig – ikke minst for å få finansiert tilslutningsveier og på sikt – bane – til havna, at denne statusen beholdes. Risavika/Stavanger Interkommunale havnevesen er bygd ut som en sentral havn på Vestlandet, og det er viktig at Egersund og Sokndal havn posisjonerer seg riktig i forhold til den store nabo i nord. Et tettere samarbeid mellom havnene i Sirevåg, Egersund og Sokndal er et første skritt. SNP foreslår også at en gjør en utredning for å se hvilken effekt en kunne oppnå ved å ha en felles organisering for alle havnene i Sør-Rogaland. Fiskeriene omstilles, og en må se på nye muligheter for å utnytte Egersund Havn – et av de største naturgitte fortrinn dalaneregionen har.

SNP understreker behovet for å arbeide aktivt for å etablere verdiskapende virksomheter i tilknytning til havnene. "Verdiskapende" forstås i denne sammenheng som mer enn at aktiviteten gir inntekter i form av havneavgifter. Volum på godset som skipes ut er med andre ord ikke et tilstrekkelig mål i denne sammenheng. Det bør prioriteres å få etablert produserende bedrifter som i tillegg har behov for å få skipet varer ut og leveranser inn. Det er viktig å se på hvilke etableringer som gir de største næringsutviklings- og samfunnsmessige ringvirkningene.

Det er til tider mangel på byggeklare næringsstomter i Dalane. Det er et satsingsområde å ha klare tomter av ulik størrelse både i sentrum, knyttet til havn og langs E39 og riksvei 44. Det

foreslås å se på mulige samarbeidsformer kommunene imellom for samkjøre arealplanlegging, særlig med henblikk på næringsetableringer. Attraktive boligtomter vil være et av dalaneregionens store fortrinn i årene som kommer. Det blir færre muligheter til å bo i enebolig med hage i de store sentrene lenger nord, noe Dalane må utnytte. Boligtomtene må plasseres slik at det blir mulig å bo i Dalane, selv om en har arbeid utenfor regionen. Kollektivtransport og boligbygging må planlegges parallelt.

I Dalane har en allerede kommet langt i utbygging av bredbånd. Arbeidet på dette feltet er ikke avsluttet før alle – både private og bedrifter – kan kobles til bredbåndet, helst med fiber eller tilsvarende. Mobildekningen er ikke like god i regionen. Det er nødvendig med ekstraordinære tiltak både for å sikre nød-dekning på alle veier, samt taledekning til alle husstander og næringsbygg. Full dekning (dvs. inkludert mobilt bredbånd) må prioriteres i de områdene der det er viktig for utvikling av næringslivet.

Hovedmål: Infrastrukturen I Dalane skal være så god at den er et fortrinn når bedrifter og familier vurderer å etablere seg i regionen.

5.1.1: Strategi – bedre veier i Dalane

Tiltak 5.1.1.1: Realisere tiltak og finansiering i Transportplan for Dalane

Tiltak 5.1.1.2: Styrke veiene mellom kommunesentrene i Dalane, samt stam- og riksveier ut av regionen. Spesielt fokus på riksveinettet mellom Egersund Havn og E-39 for å sikre fortsatt stamnetthavnstatus.

Tiltak 5.1.1.3: Alle større veiprojekter skal ha Statens Vegvesens 0-visjon som målsetting.

Tiltak 5.1.1.4: Det skal etableres flere gang- og sykkelstier i Dalane

Tiltak 5.1.1.5: Etablering av fyllestasjoner for bruk av alternativ energi.

Tiltak 5.1.1.6: Etablering av flere parkeringsplasser i Egersund Sentrum, og ved større holdeplasser for buss og jernbane i regionen.

Tiltak 5.1.1.7: Utbedring av flaskehalsen – dimensjonert til å tåle å tilstrekkelig aksletrykk – for å sikre at moderne landbruksmaskiner kommer greit fram.

5.1.2: Strategi for næringstomter

Tiltak 5.1.2.1: Sikre at det alltid er byggeklare og - fleksible i forhold til næringstype - næringstomter i alle dalanekommunene. Et spesielt fokus på å sikre arealer i tilknytning til havn.

Tiltak 5.1.2.2: Gå igjennom utforming av reguleringsplaner – og lage rutiner for at det alltid skal kreves tilrettelagt framtidsrettet infrastruktur(f.eks telekommunikasjon) og utredninger for alternative energikilder. Gjelder også for boligtomter.

Tiltak 5.1.2.3: Etablere gode rutiner for interkommunalt samarbeid om arealplanlegging. Utrede etablering av en felles planavdeling for hele Dalane.

5.1.3: *Strategi for boligtomter*

Tiltak 5.1.3.1: Kartlegge behov og ønsker hos hovedmålgruppe: unge voksne som vil etablere seg etter endt utdanningstid.

Tiltak 5.1.3.2: Sikre at det alltid er attraktive byggeklare boligtomter i alle kommunene i Dalane. Ha spesielt fokus på å utvikle boområder i tilknytning til kollektivtilbud.

Tiltak 5.1.3.3: Utarbeide tilbud til grønne boligtomter/småbrukstomter på inntil 5 mål.

5.1.4: *Strategier for bredbands- og mobildekning*

Tiltak 5.1.4.1: Videreføre arbeidet med bredbåndsutbygging til målet om full dekning er oppnådd.

Tiltak 5.1.4.2: Delta i/bidra aktivt til at det etableres et felles prosjekt i Rogaland for å sikre mobildekning. (Forprosjekt startet sent våren 09)

Tiltak 5.1.4.3: Arbeide proaktivt for å sikre at regionen er i forkant av ny teknologisk utvikling. Etablere/videreutvikle gode samarbeidsrutiner kommunene imellom på IKT.

5.1.5: *Strategi for utvikling av havnene i regionen*

Tiltak 5.1.5.1: Sørge for at det er oppdaterte og framtidsrettede havne- og kystsoneplaner for Eigersund og Sokndal.

Tiltak 5.1.5.2: Arbeide aktivt for etablering av lønnsomme virksomheter i tilknytning til havnene. Ha et spesielt fokus på etableringer med miljøfokus.

Tiltak 5.1.5.3: Utrede jernbaneforbindelse mellom næringsområdet på Eigestad og Langholmen/Eigersund Havn.

Tiltak 5.1.5.4: Legge til rette for cruiseanløp i regionen.

- Tiltak 5.1.5.5: Nettverksbygging med og markedsføring mot fiskeriaktører for å få etablert nye bedrifter i Egersund Havn.
- Tiltak 5.1.5.6: Kontinuerlig forbedring av tjenestetilbudet og samordning av regelverk/kontroll-regime
- Tiltak 5.1.5.6: Ta initiativ til å samle Hå, Sokndal og Eigersund i en felles organisasjon/selskap. Utrede fordeler og ulemper ved at samtlige havner i Sør-Rogaland samles i en organisasjon/selskap.

5.1.6: *Strategi for offentlig kommunikasjon*

- Tiltak 5.1.6.1: Styrke og videreutvikle jernbaneforbindelsen mellom Stavanger, Egersund og Moi: kapasitet, hastighet, frekvens. Bygge dobbeltspor ved flere passeringpunkter – i planperioden planlegge dobbeltspor mellom Stavanger og Egersund. Fortsatt fokus på – og aktivt arbeid for – ny trase i Drangsdalen.
- Tiltak 5.1.6.2: Åpne for godstrafikk fra Dalane. I første rekke fra Egersund – arbeide aktivt for at næringslivet også vil etterspørre en mulighet for å frakte gods fra Moi.
- Tiltak 5.1.6.3: Fjerne planoverganger langs jernbanetraseen.
- Tiltak 5.1.6.4: Styrke ekspressbusstilbudet mellom dalanekommunene og Ullandhaug/Stavanger, samt sørover til Flekkefjord.
- Tiltak 5.1.6.5: Internt rutetilbud i Dalane forbedres og markedsføres. Bestillingsruter videreutvikles og gjøres permanent.

5.2: Kompetanse

I Dalane jobbes det kontinuerlig med kompetanse både i og utenfor de "formelle" kanalene. Bedrifter driver egen forskning, spesielt innenfor produktutvikling, for å møte økende konkurranse både nasjonalt og internasjonalt. Hovedmålet i SNPs kompetansekapittel er å heve utdanningsnivået i regionen – med et spesielt mål om at en skal nå gjennomsnittet i Rogaland på høyere utdanning innen planperiodens utløp. Det er et dristig mål, og det vil være nødvendig å gjennomføre en kartlegging, både av den kompetansen som allerede finnes i regionen, og kanskje særlig for å finne ut hvilken kompetanse det vil være behov for i årene framover. Det er også viktig å være klar over at det er forskjeller internt i regionen på

dette området, noe som tilsier at det kan være nødvendig med ulike tiltak overfor utvalgte grupper. For å nå dette målet må det settes i verk en rekke og varierte tiltak.

Det foreslås å opprette et "Dalane Kompetanseforum" som et samlingssted og en tankesmie for alle som er opptatt av utdannings- og kompetansespørsmål. Regionen trenger å utnytte all den kompetansen som allerede finnes, men også samle denne i noe mer formelle former, slik at en kan ta opp og finne løsninger på konkrete saker.

Hovedmål: Dalanes utdanningsnivå skal opp på gjennomsnittet i Rogaland.

5.2.1: Strategi : Kartlegging og informasjon

- Tiltak 5.2.1.1: Kartlegge alle studietilbud i regionen.
- Tiltak 5.2.1.2: Dalane Studiesenter styrkes og gjøres kjent. Koordineringsansvar for profilering og markedsføring av samtlige studietilbud. Felles informasjonsmøter, annonsering og informasjon på nettet.
- Tiltak 5.2.1.3: Karriereveiledningscenteret gjøres kjent – og tas i bruk
- Tiltak 5.2.1.4: Kartlegge FoU-virksomhet i bedrifter og offentlige institusjoner og organisasjoner. Sørge for at ordninger som SkatteFUNN, IFU og OFU-kontrakter er kjent for næringsliv og kommuner.

5.2.2: Strategi: Samarbeid skole/næringsliv/virkemiddelapparat

- Tiltak 5.2.2.1: Etablere Dalane Kompetanseforum. Jevnlige arrangementer, møter og samlinger. Koble sammen personer med spisskompetanse på ulike fagfelt – la dem presentere seg for hverandre, for næringslivet og for virkemiddelapparatet. Bruke Dalane kompetanseforum aktivt for å fremme etter- og videreutdanning.
- Tiltak 5.2.2.2: Lage en samlet oversikt over kulturell kompetanse – personer og miljøer.
- Tiltak 5.2.2.3: Lage gode rutiner og ordninger for at lærere skal kunne hospitere i næringslivet – og at næringslivet kommer inn i skolen.

5.2.3: Strategi: Utdanning, utvikling og forskning

- Tiltak 5.2.3.1: Sikre Dalane Studiesenter forutsigbare rammevilkår. Delta i arbeidet i regi Studiesenteret.no for å få statlige og fylkeskommunale bevilgninger til drift og nye studietilbud.
- Tiltak 5.2.3.2: Sørge for kontinuitet i oppstart av studietilbud som gir studiepoeng – sikre at det startes opp nye tilbud hvert semester.

- Tiltak 5.2.3.3: Etablere gode samarbeidsrutiner mellom Karriereveiledningscenter, Dalane vgs og Dalane Studiesenter for å sikre at alle som ønsker kan få relevant studiekompetanse.
- Tiltak 5.2.3.4: Etablere gode samarbeidsrutiner med kommunene og næringslivet i regionen for både å kunne melde inn ønsker om nye utdanningstilbud, og å informere om de tilbudene som vil bli gitt.
- Tiltak 5.2.3.5: Videreutvikle nettskoletilbudet i regionen basert på de erfaringene som er gjort så langt.
- Tiltak 5.2.3.6: Finne gode koblinger mellom næringslivet i Dalane og FoU-miljøer og institusjoner. Etablere trainee-stillinger for forskere, og invitere forskningsmiljøene til å bruke næringslivet i Dalane aktivt i forbindelse med bachelor, master- og doktorgradsoppgaver.

5.2.4: Strategi: Rollefordeling og prioritering av studietilbud

- Tiltak 5.2.4.1: Fagopplæring for ungdommer i "normale løp", generell studiekompetanse både for ungdom og voksne – dag og kveldstid. Ansvar ligger hos Dalane vgs.
- Tiltak 5.2.4.2: Fagopplæring for voksne på ettermiddag/kveld, fagskoletilbud til samme gruppe, samt diverse kortere kurs. Ansvar AOF
- Tiltak 5.2.4.3: Høyere utdanning, spesialkurs for næringsliv og offentlige institusjoner og organisasjoner. Ansvar Dalane Studiesenter.

5.3: Livskvalitet og rekruttering

Dalane skal være en åpen og inkluderende region, der innbyggerne opplever høy livskvalitet uavhengig av kjønn, sosial bakgrunn, funksjonsevne, religion, seksuell orientering, etnisk tilhørighet og alder. Dalane skal ønske unge voksne velkommen inn som beslutningstakere i samfunnsliv, og en region med respekt for livserfaringen til våre eldste innbyggere. Dalane skal være en klimavennlig region. Ren luft, rent vann og en bærekraftig utvikling er viktig for å ha en god livskvalitet.

Med lave boligpriser, trygge omgivelser med nærhet til naturen, spennende fritidstilbud og arbeidsplasser i tillegg til pendleravstand til Stavangerregionen, skal Dalane være et attraktivt bosted for småbarnsfamilier. Tilvekst fra denne gruppen sikrer nyutdannende arbeidstakere, aktive konsumenter av handelstandens tilbud og legger grunnlag for et sterkere kulturtilbud i regionen. Dalane-regionen er allerede attraktiv for unge barnefamilier, og det er naturlig å videreutvikle dette potensialet.

En annen viktig målgruppene i rekruttering av arbeidskraft til Dalane er ungdom som studerer ute men som har røtter i regionen. Det er viktig å være attraktive for denne gruppen ved å profilere de mulighetene vi har i regionen, og gjøre våre unge, utestuderende til stolte ambassadører for eget hjemsted – og med tiden øke sjansen for at de vender hjem for å etablere seg.

Det bør legges til rette for økt gründervirksomhet: Innovasjon og fornyelse av regionens næringsliv og –tilbud er revitaliserende for eksisterende næringsliv og skaper økt interesse fra omverdenen. Eksempelvis er økt kaféitetthet, nye varer og tjenester i nærmiljøet og tilgang på moderne infrastruktur avgjørende når unge velger bosted.

Hovedmål

Dalane skal bli en mer attraktiv region med netto befolkningsvekst over landsgjennomsnittet, der innbyggerne skal oppleve livskvalitet i livets ulike faser

5.3.1 Strategi for livskvalitet

Tiltak for barn og unge

- Tiltak 5.3.1.1 Arbeide for høyere netto øking av barn 0-15 år enn gjennomsnittet i planperioden. Markedsføringskampanje mot småbarnsfamilier.
- Tiltak 5.3.1.2 Sikre god voksentetthet og kvalifisert personell i alle regionens barnehager og skoler.
- Tiltak 5.3.1.3 Sikre at alle kommuner fortsatt har et kulturskoletilbud.
- Tiltak 5.3.1.4 Prioritere gode treningsforhold for barn og unge som driver med idrett. Forenkle systemet for tildeling av treningstider og midler i de ulike kommunene
- Tiltak 5.3.1.5 Ruste opp lekeplasser i regionen, gjerne i samarbeid med nærmiljøet og/eller lokale bedrifter.
- Tiltak 5.3.1.6 Legge til rette for at ungdom skal få arrangere sine egne fritidstilbud gjennom medbestemmelse enten i Barn- og unges kommunestyre eller Ungdomsråd i alle kommunene i Dalane (Kommunene)
- Tiltak 5.3.1.7 Etablere lavterskel helsestasjon for unge i kommunene
- Tiltak 5.3.1.8 Sette i gang et regionalt prosjekt som setter fokus på barn- og unges psykiske helse

Tiltak for voksne

- Tiltak 5.3.1.9 Videreutvikle regionens tilbud på friluftsliv, idrett og andre kulturelle opplevelser. Skape nye arenaer møteplasser på tvers av aktivitetene for å få til positive overføringer.
- Tiltak 5.3.1.10 Legge til rette for at frivillige lag og foreninger har tilfredsstillende lokaler til sin virksomhet. .
- Tiltak 5.3.1.11 Lage et lokalt kart-program som viser hvor alle attraktive kultur- og naturopplevelser finnes i regionen. Kan også tilbys turister

Tiltak for eldre

- Tiltak 5.3.1.12 Kommunenes langsiktige planarbeid må legge til rette for at de eldre skal få være i hjemmet sitt så lenge som mulig gjennom økt fokus på hjemmebaserte tjenester og universell utforming.
- Tiltak 5.3.1.13 Rekruttere og videreutdanne kvalifisert helsepersonell
- Tiltak 5.3.1.14 Sikre et bredt og sammensatt kulturtilbud til eldre
- Tiltak 5.3.1.15 Sikre at alle kommunene har tilgjengelige tomter for eldre som ønsker å bygge bofellesskap, og bidra med praktisk hjelp til dette.
- Tiltak 5.3.1.16 Det skal arrangeres mentorkurs for eldre, slik at de kan bidra med sin arbeids- og livserfaring, særlig til gründere. Bruke regionens seniorer aktivt som mentorer og rådgivere i næringslivet.

5.3.2 Strategi for rekruttering av arbeidskraft

- Tiltak 5.3.2.1 Opprette en database over alle studenter fra regionen, hva de studerer og når de er ferdige, og bruke denne til å profilere mulighetene i lokalt arbeidsmarked samt tilbudet innen høyere utdanning lokalt.
- Tiltak 5.3.2.2 Prioritere studenter når kommunene skal ansette sommervikarer. Oppfordre næringslivet til å gjøre det samme
- Tiltak 5.3.2.3 Profilere Dalane som regionen der du får mer igjen for pengene.
- Tiltak 5.3.2.4 Tettere samarbeid mellom næringslivet og kommunene i form av årlige arrangementer rettet mot studenter

- Tiltak 5.3.2.5 Styrke studiesenteret ved å tilby utdanninger som stimulerer til økt gründervirksomhet
- Tiltak 5.3.2.6 Arbeide aktivt for å få flere kvinnelige gründere

5.3.3 Strategi bærekraftig utvikling

- Tiltak 5.3.3.1 Det opprettes et regionalt klimaråd som skal fokusere på hvordan Dalane kan utvikle seg til å bli en klimavennlig region. Barn og unge skal inviteres med til å sitte i klimarådet, i tillegg til representanter fra det offentlige og private næringsliv
- Tiltak 5.3.3.2 Alle dalbuer skal inviteres med på en "klimadugnad", for å bevisstgjøre den enkelte innbygger, samt å skape engasjement i forhold til å skape en mer klimavennlig region

5.4: Nyskaping – og organisering av næringsutviklingsarbeidet

Det er for få større selskaper med lokalt eierskap i Dalane. Det gir seg utslag i bedriftenes vilje og evne til å delta i lokale utviklingsprosjekter som ligger utenfor deres eget kjerneområde. Mangel på risikokapital til fasen etter det første oppstarts/utviklingsfase er også en utfordring for regionen. Det er uutnyttede muligheter for bedrifter i Dalane når det gjelder å være leverandører av produkter og tjenester – både til andre bedrifter i egen region, og ut av regionen, fylket og landet. Det foreslås tiltak for å høyne kompetanse på å legge inn anbud, og en vil også ta initiativ til å danne nettverk av fagfolk og bedrifter som kan bidra til at næringslivet i Dalane gjør hverandre bedre.

Et av regionens største naturgitte fortrinn er Egersund Havn. Havna har opplevd tilbakeslag de siste årene, men med sin gunstige beliggenhet og varierte servicetilbud, bør det ligge til rette for nye prosjekter og satsinger.

Dalane har relativt få statlige arbeidsplasser, og har heller ingen sterke tradisjoner i å drive lobbyarbeid for å bli tildelt slike. Etablering av nye offentlige arbeidsplasser finansert med "friske penger" (Ikke innenfor kommunenes rammer pr.idag) kan være et svar på utfordringene regionens kvinneunderskudd representerer.

Næringsutviklingsarbeidet er organisert i for mange og for små enheter. Det er stort behov for samordning – felles organisering og klarere rollefordeling. "Ei dør inn" – må være prinsippet dette arbeidet i framtida organiseres etter. Det er i den forbindelse viktig å holde tett kontakt med fylkeskommunen som fra 2010 får et utvidet ansvar for næringsutviklingsarbeidet i Rogaland.

Næringslivet selv har en svak og fragmentert organisering. Det er aktive nærings/handelsst andsforeninger i Bjerkeim, Sokndal og Lund, mens det i Eigersund er flere foreninger: Sentrumsforeningen, Eigersund Sea Service, Markedsrådet og Amfi Eikunda. I tillegg er reiselivsbedriftene i regionen organisert i Reisemål Syd Vest. Det er behov for en forening som organiserer bredere, og er et talerør for næringslivet i regionen i saker som behandles og avgjøres her. Dalane Næringsforening må være talerør, lobbyist og samfunnsaktør for et samlet næringsliv i regionen. Bransjeorganisasjoner og NHO vil ofte være representative i saker på fylkes- eller nasjonalt nivå.

Hovedmål: I Dalane skal antallet nystartede bedrifter være 10% høyere enn det antallet som avvikler sin virksomhet.

5.4.1: Strategi: Knoppskyting fra eksisterende næringsliv

Tiltak 5. 4.1.1: Etablere faglige nettverk med formål å få fram nye ideer
Møtesteder for å skape en kultur for kunnskapsoverføring mellom bedriftene, FoU og det offentlige. (Leverdørnettverk, ingeniørnettverk osv)

Tiltak 5.4 1.2: Velge ut noen satsingsområder der regionen har spesielle forutsetninger for å lykkes. Disse kan være både i privat og offentlig regi. Aktuelle områder er:

- Maritim Elektronikk
- Redskapsindustri /Leverandører til fiskeflåten
- Steinindustri
- Distriktsmedisinsk Senter – i nettverk med kommunehelsetjeneste
- Reiseliv og turisme, geopark
- Energieffektivisering og ny teknologi

5.4.2: Strategi: Utviklingsarbeid i eksisterende bedrifter

Tiltak 5.4 2.1: Koble sammen FoU-miljøer og næringslivet i regionen.
Sørge for bedret kjennskap til program og satsingsområder i hele virkemiddelapparatet (Innovasjon Norge, Forskningsrådet, VRI osv.)

5.4.3: Strategi: Følge opp regionens store satsing på ungdomsbedrifter

Tiltak 5.4.3.1: Mentorordning for unge gründere

Tiltak 5.4. 3.2: Videreutvikle UBs egen idebank

- Bruke UB-metodikken for å få fram flere gode ideer i regionen

- Tiltak 5.4 .3.3: Årlig samling for nåværende og tidligere UB-deltakere
- Work-shop, seminarer, presentasjon av prosjekter
 - Kobling til regionens næringsliv

5.4.4: Strategi: *Nye offentlige arbeidsplasser til Dalane*

- Tiltak 5.4.4.1: Kartlegge aktuelle fagfelt der regionen har god kompetanse allerede
- Tiltak 5.4.4.2: Kartlegge planlagte statlige satsinger/nyetableringer
- Tiltak 5.4.4.3: Velge ut 1-3 aktuelle områder – prosjektorganisasjon – presentasjon av Dalane og aktivt lobbyarbeid.

5.4.5: Strategi: *Sikre nye prosjekter tilgang på risikokapital*

- Tiltak 5.4.5.1: Utfordre lokalt næringsliv til å satse på nye prosjekter i egen eller andres regi
- Jfr. tiltak under strategi 1
- Tiltak 5.4.5.2: Etablere et regionalt næringsfond – utfordre bankene, fylkeskommunen, kommunene og de store bedriftene.
- Tiltak 5.4.5.3: Bedre kjennskap til – og utnyttelse av - de økonomiske ordninger som finnes via Innovasjon Norge, investeringselskaper, bankene osv.

5.4.6: Strategi: *Kommersialisering av gode ideer/Støttefunksjoner for nyetablerere*

- Tiltak 5.4.6.1: Etablere oppfølgingsrutiner for nystartede bedrifter – proaktiv holdning fra støtte/virkemiddelapparatet. Alle som er registrert i Brønnøysund skal få en telefon.
- Tiltak 5.4.6.2: Øke kompetanse på å kommersialisere gode prosjekter
- Videreutvikle metodikk fra Kværnhuset
 - Spre informasjon om de gode eksemplene
- Tiltak 5.4.6.3: Månedlige kurs rettet mot nyetablerere

- Tiltak 5.4.6.4: Etablere mentorordning for nystartede bedrifter
- Styrebank av erfarne bedriftsledere. Stimulere nystartede bedrifter til å ta med eksterne/erfarne medlemmer inn i styrene.
 - Koble sammen nye prosjekter med lokale næringslivsledere som kan bidra med kompetanse og erfaring.

5.4.7: Strategi: Felles organisering av næringsutviklingsarbeidet

Tiltak 5.4.7.1: Ei dør inn - Etablere en felles organisasjon/samarbeidsstruktur som samler alle som arbeider med næringsutvikling i regionen i dag.

Tiltak 5.4.7.2: Ipark Dalane – etablere selskap

- Samle inkubatormiljøene i Dalane, ha tette bånd til miljøet på Ullandhaug, samarbeide med øvrig virkemiddelapparat i regionen

Tiltak 5.4.7.3: Etablere gode samarbeidsrutiner ut av regionen
Delta aktivt i prosjekter og satsinger som settes i gang på Rogalandsnivå. Videreutvikle samarbeidet med Stavangerregionen Næringsutvikling , Haugaland Vekst og Rogaland Fylkeskommune. Sikre kjennskap til nasjonale program og satsingsområder av betydning for enkeltbedrifter, bransjer eller regionen som helhet.

5.4.8: Strategi: *Næringslivet i Dalane skal være en profesjonell og aktiv samfunnsaktør*

Tiltak 5.4.8.1: ”Gjenopplive” Dalane Næringsforening

Tiltak 5.4.8.2: Videreutvikle Dalanekonferansen

Tiltak 5.4 .8.3: Engasjere næringslivet mer aktivt i prosjekter som settes i gang av det offentlige og/eller frivillige. Samordne informasjon – sikre at næringslivet alltid inviteres med når det offentlige reiser ut.

5.5 Energi

Felles for videre utvikling av vannkraft, vindkraft, bølgekraft og bioenergi er at de økonomiske rammebetingelsene må på plass. For å nå de målsetningene man har satt innen fornybar energi må lokale politikere ha en aktiv rolle både med tanke på infrastruktur, regelverk og økonomiske støtteordninger.

Dalane har et potensiale for å øke energiproduksjonen innen vannkraft, og målet må være å få realisert dette. Det arbeides med diverse større og mindre vannkraftprosjekt i Dalanekommunene. Enkelte av prosjektene er klar for utbygging, noen ligger i køen for konsesjonsbehandling i NVE mens andre er under utredning hos konsulenter. Å styrke nettkapasiteten er den største utfordringen når det gjelder tilknytning av ny vannkraftproduksjon. For Sokndal og Lund er det flaskehals på regionalnettet i tillegg til kapasitetsproblemer i distribusjonsnettet mange steder.

Utnyttelse av havenergi utenfor kysten vår basert på vind, bølge, tidevann og havstrømmer representerer noen av de største utnyttede ressursene som er tilgjengelige for energinasjonen Norge, og når det gjelder Dalaneregionen vil fremtidens havmøller utenfor kysten vår medføre store muligheter for innovasjon og næringsutvikling. Det vil bli behov for betydelig landbasert infrastruktur i forbindelse med drift og vedlikehold av havmøllene, og flere og bedre kabler for å kunne eksportere kraft til Europa. Dalaneregionen har også gode forutsetninger for vindkraftproduksjon på land som må utnyttes for å nå de målene som er satt for ny fornybar produksjon og klimakutt i regionen.

Olje og energidepartementet (OED) la den 1. april 2008 fram Regjeringens strategi for økt utbygging av bioenergi (bioenergi strategien). Strategien er en oppfølging i forhold til St.meld.nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk (Klimameldingen), der det i tilknytning til omtalen av energipolitikken er gjort til et sentralt mål å: "Sikre målrettet og koordinert virkemiddelbruk for økt utbygging av bioenergi med inntil 14 TWh innen 2020". Skal en nå dette målet må det satses på bioenergi, også i Dalane.

I Rogaland genereres ca. 65% av de totale landbaserte klimagassutslippene fra transportsektoren. Det forutsettes at det samme forholdstallet gjelder for Dalane regionen. Det er derfor naturlig å legge til rette for en stegvis overgang fra fossil energibruk til utslippsfri energibruk i transportsektoren for å nå målet om 20% kutt i totale klimagassutslipp i regionen innen 2020. Det vil også være naturlig at Egersund og de øvrige byer og tettsteder i regionen får sin rettmessige relative andel av de regjeringsbevilgede midler til installering av el-ladestasjoner. Totalt skal 5000 nye ladestasjoner for elbiler utplasseres i Norge.

Det er et betydelig potensiale i å utnytte eksisterende energi mer effektivt. Kommunene må kontinuerlig oppgradere egne bygg i forhold til energisparing. Dalane har allerede solide bedrifter som produserer energibesparende produkter i øverste divisjon, eksempelvis vinduer og varmepumper, og det må legges til rette for vekst og innovasjon for bedrifter som tilbyr tjenester og produkter innen energieffektiviseringsmarkedet.

Hovedmål

Dalane skal være en fremtidsrettet energiregion med en betydelig reduksjon av energiforbruket, og økning av miljøvennlig energiproduksjon innen 2020 slik at regionen blir nettoeksportør av miljøvennlig og fornybar energi.

Delmål: Dalane skal ha en nettoproduksjonsøkning på minst 300GWh innen 2013 og nye 300GWh fornybar energi innen 2020. Etter 2020 skal en være bidragsyter av fornybar energi.

5.5.1 Strategi for energiproduksjon og -effektivisering

- Tiltak 5.5.1.1 Arbeide for at samlet energiforbruk i Dalane skal reduseres med 20% fra dagens nivå frem mot 2020 gjennom strengere krav til renovering/nybygging av offentlige/private bygg i forhold til energieffektivisering.
- Tiltak 5.5.1.2 Styrke fokus på og samspeillet mellom vind-, vann- og bioenergi gjennom etablering av et energisenter for pilotprosjekter innen fornybar energi på Svåheia.

5.5.2 Strategi for vannkraft

- Tiltak 5.5.2.1 Sikre nye småkraftsprosjekter tilgang på nett og infrastruktur med kapasitet til å ta unna ny produksjon.
- Tiltak 5.5.2.2 Utrede muligheter for å innføre økonomiske støtteordninger/eget fond slik at utbyggere kan få økonomi i prosjektene når tilknytning er iberegnet utbyggingskostnadene.

5.5.3 Strategi for bioenergi

- Tiltak 5.5.3.1 Nedsette egen arbeidsgruppe for å se hvilke muligheter som ligger i kommende nasjonale strategiplan for maritim energiproduksjon.
- Tiltak 5.5.3.2 Definere særlig interessante områder for tilrettelegging av produksjon og bruk av bioenergi i hver kommune, og etablere drift av bioenergianlegg.

5.5.4 Strategi for vindkraft og maritim energiproduksjon

- Tiltak 5.5.4.1 Arbeide for at det blir etablert vindparker i regionen.
- Tiltak 5.5.4.2 Definere og regulere områder for nye landbaserte anlegg, om mulig knyttet opp mot eksisterende lokal industri eller større planlagte næringsarealer.
- Tiltak 5.5.4.3 Nedsette egen arbeidsgruppe for å utrede mulighetene for å utvinne havenergi, havmøller og kystmøller i Dalane.

5.5.5 Strategi for energiforbruk innen transport

- Tiltak 5.5.5.1 Etablere ladestasjoner for elbiler i Egersund og de øvrige tettsteder i regionen.
- Tiltak 5.5.5.2 Etablere "Vind på tanken" som prosjekt i Dalane. : Med "vind på tanken" fra egne vindparker vil regionen demonstrere at den er i stand til å ta i bruk "kortreist" fornybar energi, og delta i den nødvendige omlegging av energibruk fra fossil til ren energi i transportsektoren.

5.6: Mat, fiskeri og landbruk

Det er avgjørende for å lykkes i satsingen på fiskeri at Egersund Havns konkurransevne i forhold til både nasjonale og internasjonale aktører styrkes. Adkomsten til havna må bli bedre, og det er et dristig og langsiktig mål å arbeide for at det legges jernbane ned til havna. Egersund Havn ligger nær både fiskeressurser og internasjonale markeder, og dette fortrinnet må utnyttes bedre. Det er behov for å styrke regionens kompetanse i fiskerifag, og det forelås konkrete tiltak for å sikre utdanning i fiskeri- og matrelaterte fag til Dalane. Det nyåpnede Måltidets Hus vil være et viktig kompetansemiljø bedriftene i Dalane må stimuleres til å utnytte.

Dalane-landbruket har utfordringer i rekruttering av både bønder og avløsere. Det har vært en nedgang i antallet primærprodusenter i regionen, og det er et viktig mål å redusere, helst stoppe denne nedgangen. Kompetanseutvikling og nettverksbygging er nødvendig for å få til nyskaping og omstilling, både i det tradisjonelle landbruket og i tilleggsnæringene.

Dalane har potensiale til å kunne bli en sentral del av matfylket Rogaland. Det er viktig å tenke hele verdikjeden fra råvare til forbruker, og sørge for god samhandling mellom de forskjellige partene i denne kjeden. Det er også viktig å se på overføringsverdier ved å samarbeide på tvers av bransjer. En utfordring for mange av de mindre produksjonsbedriftene er å få avtaler med de store kjedene – her foreslås det å etablere et prosjekt som kan profilere flere mindre produsenter fra Dalane sammen.

Hovedmål: Øke verdiskapingen og mangfoldet i havbruk, fiskeri og landbruk basert på en bærekraftig utvikling.

Delmål:

- Fiskerirelaterte landinger/leveringer til Egersund Havn må som et minimum opprettholdes - fortrinnsvis økes – i planperioden.
- Nedgangen i antall primærprodusenter i landbruket Dalane skal reduseres – og stoppes.
- Dalane skal ta ut sitt potensiale til å bli en sentral del av matfylket Rogaland

5.6.1 Strategi: Bidra til økning i antall fiskerirelaterte båtanløp til Egersund og Sokndal havn

- **Markedsføring og forbedring av tjenestetilbudet.**
- **Samordning av regelverk/kontrollregime**

Tiltak 5.6.1.1: Etablere dokk i Egersund Havn – til betjening av båter av ulik størrelse

Tiltak 5.6.1.2: Samordne all markedsføringsaktivitet for Egersund Havn (privat og offentlig) – videreutvikle og øke markedsføringssatsing gjennom utarbeidelse av en felles markedsplan

Tiltak 5.6.1.3: Utrede og vurdere eventuelle forskjeller i konkurransevilkår mellom danske og norske havner. Foreslå tiltak for å styrke Egersund og Sokndal Havn.

Tiltak 5.6.1.4: Utarbeide havbruksplan for dalaneregionen – arealplanlegge med formål å finne aktuelle områder for etablering av landbaserte havbruksanlegg.

5.6.2: *Strategi: Etablering av ny(e) sjømatbedrift(er) i regionen*

Tiltak 5.6.2.1: Kartlegge mulig lokalisering og forutsetninger for realisering av et kombinert mottak, slakteri og foredlingsanlegg for hvitfisk i regionen.

Tiltak 5.6.2.2: Kartlegge lokalisering og forutsetninger for realisering av et anlegg for utnyttelse av biprodukter fra fiskeri og havbruk.

5.6.3: *Strategi: Etablering av fiskerifaglig opplæring i regionen.*

Tiltak 5.6.3.1: Etablering av et tilbud om fagopplæring innen fiskerifag/havbruk på videregående skoles nivå.

Tiltak 5.6.3.2: Etablere fagskole for matfag på Dalane vgs.

5.6.4: *Strategi: Økt FoU-rettet deltakelse innen fiskeri og havbruk*

Tiltak 5.6.4.1: Systematisk arbeid mot bedriftene for å stimulere til FoU-aktivitet. Sikre at alle bedrifter har kjennskap til alle relevante støtteordninger.

Se for øvrig SNPs nyskapingkapittel.

5.6.5: *Strategi: Økt tilgang til butikker/kjeder for mindre produsenter*

Tiltak 5.6.5.1: Etablere rutiner for felles innsalg og distribusjon rettet mot kjedene.

Tiltak 5.6.5.2: Vurdere nettverkene og sammenslutningene som finnes for spesialmat i Norge – etablere nytt nettverk/selskap hvis aktuelt og mulig. Bidra til bedre organisering av lokaleprodusenter, og sikre at de kan levere tilstrekkelig volum og med god regularitet.

5.6.6: *Strategi: Kompetanseheving i landbruket*

Tiltak: 5.6.6.1: Legge til rette for bedret kjennskap til regionens primærnæringer i grunnskolen, gjennom besøk, hospitering, prosjektarbeid

Tiltak 5.6.6.2: Bidra til sterkere satsing på agronomfaget – gjennom lobbyvirksomhet og deltakelse i nettverk

Tiltak 5.6.6.3: Sterkere satsing på etter- og videreutdanning.

5.6.7: *Strategi for primærproduksjon*

Tiltak 5.6.7.1: Videreføre satsing på folkefjøsset på Jæren

Tiltak 5.6.7.2: Lage rutiner for jevnlige fagmøter for å stimulere til flere produsenter og større besetninger innen ammeku/storfeproduksjon, og øke produksjonsvolum på sau/lam

Tiltak 5.6.7.4: Arrangere skogdager og etablere nettverk for å bidra til økt skogplanting, og økt produksjon av juletre

Tiltak 5.6.7.6: Stimulere til økt bruk av bioenergi – bruke kommunale planer

Tiltak 5.6.7.7: Etablering av fellesbeiter for sau/ungdyr i Dalane

5.6.8: *Strategi for rekruttering til landbruket*

Tiltak 5.6.8.1: Støtte opp om lokale initiativ som møter, vereking, mesterskap osv. Etablere fadderordninger og praksisplasser.

Tiltak 5.6.8.2: Øke interessen for næringen gjennom organisasjonsarbeid - oppstart av 4H i hele regionen.

Tiltak 5.6.8.3: Få fram suksesshistoriene – aktiv bruk av media

5.6.9: *Strategi for tilleggsnæringer i landbruket*

Tiltak 5.6.9.1: Etablere nettverk, skape møteplasser og gi oppstarthjelp til utvikling av tilleggsnæringer: reiseliv, mikro- og minikraftverk, lokal mat, utnyttelse av fiskeressurser i innlandsvann og grønn omsorg.

5.6.10: *Strategi for organisering*

Tiltak 5.6.10.1: Ta initiativ til å etablere en felles landbruksadministrasjon i Dalane

Tiltak 5.6.10.2: Finne fram til relevant organisering for videreutvikling av fiskeri- og havbrukssatsingen i regionen. Øremerke en næringsrettet stilling til utvikling av fiskeri og landbruk.

5.7: Reiseliv

Konkurransen om turistene blir stadig hardere. Reiselivssatsing krever derfor en samlet og profesjonell innsats. Dalane har en aktiv reiselivsnæring, med et potensiale til å utvikle seg videre. Regionen har nylig vedtatt en stor satsing på Magma Geopark, og en søker om å bli UNESCO-godkjent europeisk og global geopark. Geoparksatsingen samsvarer veldig godt med trender i internasjonal turisme: turistene ønsker å bli beriket, få økt kunnskap om områdene de besøker, deres kunst, kultur, natur, geologi og historie. Det er fokus på opplevelser og kvalitet, for mange er pris underordnet.

I Dalane er det viktig å få fram at reiselivsbedriftene er en viktig del av regionens totale næringsliv. Selv om det er positiv utvikling i Dalane, er det en betydelig større vekst i andre deler av landet. Utvikling av nye attraksjoner og videreutvikling av de produktene en allerede har, vil stå sentralt i planperioden.

Reiselivssatsingen er i dag organisert delvis gjennom destinasjonsselskapet Reisemål Syd Vest, delvis ved at kommunene i regionen har egne reiselivsansvarlige. Magma Geopark er et eget selskap, og Dalane Friluftsråd er organisert som et interkommunalt samarbeidsorgan etter Kommunelovens § 27. Julebyen Egersund organiseres gjennom Egersund Byutvikling som er et treårlig prosjekt med avslutning i 2009. Sentrumsforeningen i Egersund har nylig ansatt daglig leder i halv stilling – også en viktig bidragsyter i service for tilreisende. I tillegg til disse selskapene gjør frivillige lag og organisasjoner viktig arbeid for regionens samlede reiselivssatsing. (Seilforening, Bjerkreimsmarken, Næringsforeningene i Bjerkreim, Lund og Sokndal osv.)

SNP foreslår at en har en gjennomgang av organiseringen av reiselivssatsingen, med mål om å samle og forenkle organiseringen. En mer samlet organisering vil være en forutsetning for å få gjennomført og finansiert en rekke av de foreslåtte tiltak.

Hovedmål: Flere gjester til Dalane gjennom en koordinert reiselivssatsing med fokus på kvalitet, opplevelser og lønnsomhet.

Delmål: Dalane skal bli det foretrukne kortferie-reisemål for vårt nærmarked (Rogaland og Agder)

Bruke Magma Geopark aktivt i utvikling av nye reiselivsprodukter

5.7.1: *Strategi: Organisering av reiselivsarbeidet*

Tiltak 5.7.1.1: Evaluere og evt. omorganisere reiselivssatsingen i regionen. Samlinger, saksutredning og vurdering av alternativer i tett samarbeid med næringen.

Sikre en formålstjenlig organisering som samler og koordinerer ressurser. Forutsigbare økonomiske rammer som sikrer nødvendig bemanning. Kommunenes og næringens egen reiselivssatsing samkjøres slik at ressursene utnyttes effektivt

Tiltak 5.7.1.2: Samlokalisering av selskaper med felles interesser innen reiseliv. (RSV, Magma Geopark, Dalane Friluftsråd, JF-senteret, Seilforeningen osv.)

Tiltak 5.7.1.3: Nye reiselivsrelaterte prosjekter skal igangsettes av – eller i tett samarbeid med – destinasjonsselskapet.

Tiltak 5.7.1.4: Kommunenes reiselivssatsing kanaliseres gjennom Reismål Syd Vest, som får ansvar for helårlig turistinformasjon for hele regionen.

Tiltak 5.7.1.5: Utarbeidelse av 2-årige handlingsplaner separat for reiselivssatsingen. I disse planene skal målgrupper identifiseres og prioriteres. Aktiviteter settes opp i forhold til disse prioriteringene.

5.7.2: *Strategi: Kartlegging*

Tiltak 5.7.2.1: Kartlegge alle næringer i egen region som enten er – eller har mulighet til å bli – en besøksattraksjon.

Tiltak 5.7.2.2: Kartlegge og samle alle attraksjoner i kommunene – både de som allerede er tilrettelagt, og de med potensiale til å bli det.

Tiltak 5.7.2.3: Alle kommuner samler informasjon om tilgjengelige fiskevann, og legger dette inn i friluftskart.

Tiltak 5.7.2.4: Kartlegge båtturismemarkedet

5.7.3: *Strategi: Produktutvikling*

Tiltak 5.7.3.1: Kontinuerlig videreutvikling og profesjonalisering av eksisterende bedrifter og attraksjoner

Tiltak 5.7.3.2: Utvikle nye og tilpassede produkter innen opplevelser – rettet mot det individuelle markedet.

Tiltak 5.7.3.3: Utvikle attraksjoner utfra regionens matsatsing: bryggerhusene, lokale matprodusenter, Egersund Chokoladefabrikk m.fl.

- Tiltak 5.7.3.4: Utvikle attraksjoner basert på regionens kultur, natur og historie: byvandring, Dalane Folkemuseum, øvrige museer og samlinger, Åsenhuset, Ørstdalsvatnet og Lundevannet, krigsminner osv.
- Tiltak 5.7.3.5: Lage lokale og tilrettelagte turkart for hele regionen.
- Tiltak 5.7.3.6: Videreutvikle satsing på gardsturisme – danne nettverk av bønder
- Tiltak 5.7.3.7: Mer aktiv bruk av fiskevann – legge til rette for fritidsfiske i innenlandsvann, elver og sjø.
- Tiltak 5.7.3.8: Satse målrettet på kurs- og konferansemarkedet i eget fylke. Utvikle pakker til K6K-markedet med overnatting, mat og opplevelser.
- Tiltak 5.7.3.9: Videreutvikle Egersund Havn som gjestehavn for småbåter – etablere småbåthavn i Sokndal.
- Tiltak 5.7.3.10 Bruke regionens ulike festivaler aktivt i utvikling av reiselivssatsingen

5.7.4: *Strategi: Kompetanse i reiselivsnæringen*

- Tiltak 5.7.4.1: Utvikle et kompetanseprogram for utdanning av aktører i reiselivsnæringen på områdene språk, service, kvalitet og formidling.
- Tiltak 5.7.4.2: Satse videre på reiselivsklassen ved Dalane vgs. – arbeide aktivt for å sikre et tilstrekkelig antall søkere.
- Tiltak 5.7.4.3: Bruke tidligere suksesser til erfaringsutveksling og kompetanseheving for andre: VM i saueklypping, Katie Melua i dagbruddet, vennekonserten på NorDan, Julebyen. Nettverk for erfaring.

5.7.5: *Strategi: Magma Geopark*

- Tiltak 5.7.5.1: Guideskole i samarbeid med Dalane studiesenter og reiselivsnæringen i regionen.
- Tiltak 5.7.5.2: Tilrettelegging for besøkende til regionens historiske gruver
- Tiltak 5.7.5.3: Nasjonal og internasjonal markedsføring gjennom geoparkens nettverk.
- Tiltak 5.7.5.4: Etablering av Jøssingfjordsenteret – dokumentasjonssenter etter vitenmodell for geologi, bergverk, krigs- og industrihistorie.

5.7.6: *Strategi: Cruisesatsing i Dalane (Egersund og Jøssingfjord)*

- Tiltak 5.7.6.1: Videreføring av næringssjefens cruiseprosjekt – fase 2. Opprette prosjektorganisasjon
- Tiltak 5.7.6.2: Ble medlem av Cruise Norway og Cruise Europe
- Tiltak 5.7.6.3: Utarbeide pakker med dagsprogram av ulik lengde – rettet både mot cruisebåter som kommer til Egersund og Stavanger
- Tiltak 5.7.6.4: Arbeide målbevisst med innsalg mot cruiserederiene – delta på messer og samlinger. Utarbeide presentasjonsmateriell
- Tiltak5.7.6.5: Legge til rette for cruiseanløp i Jøssingfjord og Egersund.

5.7.7: *Strategi: Felles utadrettet aktivitet – salg*

- Tiltak 5.7.7.1: Utvikle og selge spesialtilpassede pakker til utvalgte markedssegmenter – regionalt, nasjonalt og internasjonalt. (Fiskeri, kultur, geologi, mat, festivaler osv.)
- Tiltak 5.7.7.2: Gjestehavnene i Egersund og Sokndal markedsføres gjennom relevante kanaler til småbåtturistene.
- Tiltak 5.7.7.3: Utnytte Redningsselskapets eskortetjeneste aktivt overfor småbåtturistene.

5.7.8: *Strategi: Informasjon*

- Tiltak 5.7.8.1: Innføre merking ved alle tilrettelagte parkeringsplasser, turstier, badeplasser, fiskeplasser og andre attraksjoner.
- Tiltak 5.7.8.2: Felles informasjonsskilt med opplysninger om opplevelser, overnattig og bespisning i hele regionen.

5.8: Profilerings

En tendens i Dalane-kommunene har vært et sterkt behov for å verne om kommunale særinteresser og lokal tilhørighet i sin kommunikasjon. Tendensen gjør seg også gjeldende i andre fagfelt. Å finne et fellesskap, en forpliktende vilje til å samles om ett budskap som regional avsender, er dermed den største utfordringen.

Lokale aktører i regionen har gjennom de senere år utviklet flere gode merkeprodukter gjennom events som Julebyen, VM i saueklipping, Cittaslow og Egersund Visefestival for å nevne noe. Disse kunne alle vært "knagger" i en bredere markedsføring og PR-strategi på tvers av kommunene, men hvordan kan vi løfte stoltheten og tilhørigheten til disse

arrangementene til et regionalt nivå? Hovedutfordringen er å bygge en samlende profileringsstrategi med felles eierskap.

Profilering må spisses mot definerte målgrupper som både anses som viktige for regionens fremtidige utvikling, og hvor en kan spille på lag med allerede eksisterende ressurser. Begrepet unique selling points (alternativt unique selling proposition) forkortet UPS, er en konkret metode for å finne frem til og til å identifisere og prioritere regionens unike salgsargumenter og særegne fortrinn. I praksis snakker en her om å gjøre en kartlegging og rangering av de våre viktigste fortrinn enten det er snakk om turistmål, tilflyttingsfortrinn eller for eksempel næringslivsfortrinn på tvers av kommunegrensene i sør-Rogaland.

SNP foreslår en må gå inn for én regional merkevare, og at den er Dalane. Det bør ikke differensieres med forskjellige regionbenevnelser avhengig av målgruppe eller avsender. Vi må skape én sterk og samlende regional merkevare, og det må avklares tydelig i hvilke sammenhenger kommunene er forpliktet til å opptre samlet som én regional avsender under denne. Kommunikasjonsplan og regional merkevare må forankres i forpliktende, politiske vedtak i samtlige kommuner. Etter grundig gjennomgang anbefales det at regional merkevare tar utgangspunkt i regionnavnet "Dalane".

Hovedmål

Regionen skal markedsføres under en omforent merkevare – Dalane - og styrke sin regionale identitet, sitt omdømme og sin tilflytting gjennom aktiviteter som gjør innbyggerne stolte av sin tilhørighet.

5.8.1 Strategi for regional identitet og omforent merkevare

- Tiltak 5.8.1.1: Avklare hvilke verdier, kultur, tradisjoner, hendelser og fortrinn som innbyggerne i regionen er stolte av og føler tilhørighet til, og definere et regionalt selvbilde som oppleves troverdig av dalbuer flest og som flertallet assosierer seg med.
- Tiltak 5.8.1.2 Etablere en regional profileringsgruppe, og opprette en stilling som "regional profilerer" ved næringsseksjonens kontor i Dalane
- Tiltak 5.8.1.3 Ekstern omdømmeundersøkelse.
- Tiltak 5.8.1.4 Arrangere regional konferanse/kick-off ved lansering av ny merkevare. med kulturelle innslag fra alle kommuner og felles appell fra ordførerne.
- Tiltak 5.8.1.5 Profilering av regionen inn i skoleundervisningen.
- Tiltak 5.8.1.6 Bruke kulturproduksjoner og prestasjoner i regionen som samlende og identitetsbyggende gjennom pristildelinger og utnevning av regionale representanter innen kulturliv, næringsliv og lag og foreningsliv.

Strategi 5.8.2 Strategi for unique selling points (UPS)

- Tiltak 5.8.2.1 Definere markedsføringskategorier og prioritere et sett unike selling points (UPS) for regionen i hver av disse.
- Tiltak 5.8.2.2 USP prioriteres i regionalt profileringsbudsjett med vektet finansiering etter rangering. F.eks 1. plass = 40%, 2. plass=30%, 3. plass=20% og 4. plass =10%.
- Tiltak 5.8.2.3 Søke RUP-prosjekter og offentlige tilskudd til videreutvikling av periodens vedtatte UPS'er.
- Tiltak 5.8.2.4 Evaluering og ny rullering av "operativ" UPS-liste gjennomføres annethvert år og fremmes som forslag til vedtak i hhv. Dalanerådet og kommunestyrene.

Strategi 5.8.2 Strategi for regional kommunikasjonsplan

- Tiltak 5.8.3.1 Utarbeide en regional kommunikasjonsplan på grunnlag av anbefalt regional merkevare (Dalane), USP'er og prioriterte målgrupper. Kommunikasjonsplanen er et strategisk dokument med oversikt over hovedmålgrupper, budskap til disse og beskrivelse av hvilke kanaler og arena målgruppene skal nås gjennom. Planen må også inneholde visuell profil, kommunikasjonskonsept og -elementer, interaktiv presentasjon, digital mediabank m.m.
- Tiltak 5.8.3.2 Kommunikasjonsplanen vedtas i alle kommunestyrene, og følges opp av Dalanerådet:
- Tiltak 5.8.3.3 Visuell profil i ny kommunikasjonsplan synliggjøres i forbindelse med lokale arrangement gjennom kommunal medvirkning, sponsorater og evt. annonsering i lokalavis eller publikasjoner i regi av arrangøren.
- Tiltak 5.8.3.4 Bygge entusiasme rundt ny kommunikasjonsplan og verktøykassen denne utgjør (billedatabase, brosjyre, film, powerpoints osv) i lokalt næringsliv, skoler, kommunene etc. Innledes med et kickoff hvor en inviterer nevnte parter for å demonstrere hvordan man enkelt og gratis kan ta i bruk nevnte elementer til å profilere regionen gjennom jobben, private forbindelser, skoleopplegg etc.

Strategi 5.8.4 Strategi for gode opplevelser og stolte ambassadører

- Tiltak 5.8.4.1 Årlig ambassadørpris med et mindre stipend og diplom til ildsjeler som har bidratt til å sette regionen på kartet. Lyses ut og tildeles under under ny regional profil

- Tiltak 5.8.4.2 Lage en medieberedskap for den gode historien for hhv. tv, radio og trykk. Etablere fortellerkorps/ en database over gode referansepersoner og representanter for regionens USP'er. Dette er folk med glimt i øyet som kan være historieforteller og ambassadører for regionen når journalisten ringer.
- Tiltak 5.8.4.3 Skape en mentalitet for å hjelpe besøkende og behandle dem som personlige gjester gjennom kommunevise "vertskapskorps".
- Tiltak 5.8.4.4 Arrangere kommunevise "servicekurs" for alle butikker, hotell osv som møter turister og tilflyttere.
- Tiltak 5.8.4.5 Vise profileringsfilm av regionen på kino osv, som skaper stolthet og bevissthet om regionens unike kvaliteter.
- Tiltak 5.8.4.6 Etablere økonomisk støtteordning og rutiner for offentlig ressursbruk som kan settes når dugnadsbaserte arrangement som oppleves viktige for regionen opplever problemer med gjennomføring/kontinuitet. For eksempel Bjerkreimsmarken, Kjærlighetsugo, Julebyen, Aurefestivalen, Sokndalsdagene, Visefestivalen, Fiskeriets dag osv.

6.Deltakere i faggruppene:

Infrastruktur:

Leder Øyvind Espeland, sekretær Nils Jacobsen

Medlemmer: Lasse Vold, Valentin Svelland, Aud Marit Bjørnø, Rune Bertelsen, Erik JB Eilertsen, Kjetil Bentsen, Roy Veshovda, Magnhild Eia, Tor Henning Bendiksen, Magne Vaule, Solveig Rek Olsen, Kenneth Gjesdal, Jostein B Omdal og Inghild Vanglo.

Kompetanse:

Leder Halvor Thengs, sekretær Bente Seglem Berg

Medlemmer: Aslaug Undheim, Bjørg Sørensen, Gaute Bjørnsen, Harald Mydland, Idar Ose Mariann Svanes, Ragnar Sandve, Siv Teigen Bergslien, Svein Tore Åtland, Vigdis Norddal, Øyvind Misje, Trygve Lende

Livskvalitet:

Leder Unn Therese Omdal Sørensen, sekretær Kari Robertson Arntzen

Medlemmer: Sveinung Tollefsen, Olaug Ueland, Anne Margrete Bendiksen, Anne M.Vikeså Ivesdal, Roy Hovland, Leif Tore Slettebø, Siv June O Skansen, Mirjam Mong-Olsen, Sem Hadland, Kari Reianes Spangen, Gunnar Holmen og Roar Marthon Barstad

Nyskaping og organisering av næringsutviklingsarbeidet:

Leder: Tone-Elin Kolstø - SR-bank , sekretær Inger Christensen – Nærings sjef i Dalane

Medlemmer: Ronny Gløbstad, Atle Støle, Anne Beth Skjæveland, Helen Roth, Harald Røkenes, Nina Sirnes, Ivar Hovland, Kåre Hansen, Tommy Bjellås

Energi:

Leder: Arnt Fahlstrøm, sekretær Maj-Britt Støre

Medlemmer: Kåre Netland, Rasmus Gundersen, Kjell Andreas Heskestad, Håvard Tamburstuen, Espen Pettersen, Ånund Nerheim, Reinert Vassbø, Gunnar

Kvasheim, Per Phillip Mellison, Harald Dirdal, Anne Gunnhild Kraggerud, Kjell Tore Sand, Sigvald Nodland og Monika Bakke.

Mat, landbruk og fiskeri:

Leder: Frank Emil Moen, sekretær Steinar Nordvoll

Medlemmer: Gerd S. Engelsgjerd, Kolbjørn Rogstad, Eli Serigstad, Eirin Roaldsen, Stein Pettersen, Livar Valdemarsen, Erling Skåtøy, Roald Ripland, Johannes Hegdal, Erik Ludvigsen, Gunnar Gunnarsson, Monica Langeland, Monica Vedø Tjessem, Sigbjørn Hofsmo, Tron Skjefrås, Kjell Ivar Ueland, Ragnhild Espeland, Anne Siri Høiland, Hans Petter Tønnessen.

Reiseliv:

Leder: Tor Gaute Eikeland, sekretær Anne Beth Skjæveland

Medlemmer: Thor Bernard Sagland, Eli Gursli, Anja Hovland, Bess Grastveit, Eli Haaland, Jarle Hovland, Geir Sølve Sleveland, Jan Frick, Kjetil Gjedrem, Per Frode Sandal, Lena Bjerke, Pål Thjømøe

Profilering:

Leder: Maren Lædre Bjørdal, sekretær Valentin Svelland

Medlemmer: Morten Aakre, Anette Boge, Victoria Utheim, Are Sleveland, Ingvar Hovland, Tron Løvås, Hugå Lütcerath, Johan Aakre, Finn Nesvold, Pål Ravndal, Ronny Arntzen, Skjalg Espeland

7.Styringsgruppas medlemmer:

Terje Jørgensen jr. (leder -), Olav Hafstad, Dag Sørensen, Marthon Skårland, Lasse Damgaard, Tore Mong, Lena Moen, Morten Aakre, Marit Hagland, Torgunn Stapnes, Norvald Skretting, Egil Gabrielsen, Aslaug Undheim, Valentin Svelland og Inger Christensen.

